

דברים אחדים בעקבות ארועי השבוע

הדברים הבאים נאמרו בשיחה עם ת"ח, מבעלי המוסר בדורנו, ונכתבו ע"י אחד מתלמידיו, לתועלת הכלל.

1. התקופה האחרונה הביאה עלינו ארוע ששיאו התרחש בשבוע האחרון. ארוע שחשף בפנינו - הציבור כולו, קטנים וגדולים כאחד, את הצדדים האפלים של החיים והאדם. חשיפה אדירה, עוצמתית, מסעירה ביותר. כולם חשו קשר כלשהו לסיפור. נחשפו בבת אחת למספר גדול של תופעות קשות ביותר.

חוסר הוודאות, הטלטלה בין הצדדים - היה או לא היה, מסעירה ביותר. אם היה - איך זה יכול להיות? אם לא היה - אז רצחו כאן אדם? הטלטלה בין הצדדים קשה.

פרסתי את השאלות, את הצדדים, את רגשות הציבור, בפני ת"ח חשוב, מבעלי המוסר שבדורנו. שאלתי, איך אנחנו, כחברה, צריכים להתייחס לארוע כל כך מורכב? איזה מסרים מעבירים לילדנו?

שמעתי דברים חשובים שיכולים להיות לתועלת הכלל. על כן העלתי את הדברים על הכתב, בכדי שיהיו לתועלת.

2. ראשית, אמר הרב, איננו שופטים. איננו יכולים לשפוט ואין זה תפקידנו. אנחנו מעלים את האפשרויות השונות, ובעיקר, הדגיש: **מה אנחנו צריכים ללמוד מכאן לעתיד.**

3. חו. עשה בחייו דברים רבים, שאין הרבה שעשו אותם ברמה שלו. מאות אלפי ילדים שגדלו על הכתיבה והספרות שלו. הוא פתח לילדים צוהר לעולם הרגשי, אכפתיות לשני, הבנה לסבל של השני, איך אפשר לסייע לשני. אלו נושאים שאף אחר לא הצליח לעשות בציבור שלנו. במסגרת עבודתו בעירייה, הוא הציל משפחות רבות, ילדים וילדות, ממצבים קשים ביותר. הוא התעסק באומץ לב עם אנשים שפגעו במשפחתם או בתלמידים, יותר מכל אדם אחר. אנשים שנכנסו תחת סורג ובריח. בודאי שהוא צבר לעצמו שונאים רבים.

לפי ההנחה שלא היה כלום, הכל שקר, הכל לשון הרע. על זה נאמרו דבריו של מרן ר' גרשון אדילשטיין שליט"א, הליבנו את פניו, פשוט רצחו אותו. (להלן דבריו המלאים של ר' גרשון מפי הגר"י אייכנשטיין). כתוב בגמ' שלשון הרע הורגת שלושה. פוגעים בכבוד של האדם, ע"י הוצאת שם רע ברמה כזו, אין לו אפשרות להוכיח שלא היה כלום - הוא יוצא מדעתו ומאבד את חייו. זה דבר נוראי! זה נקרא רציחה. כל מי שהשתתף ב'חגיגה', רצח אותו.

מה אנחנו לומדים מזה?

רואים אנו כמה כח יש ל'לשון הרע' ('שיימניג' בלע"ז). אלו תופעות שמרחשות בציבורים אחרים דבר יום ביומו. אנחנו צריכים להתחזק בענייני לשון הרע; לא לדבר על אנשים!

4. כאן חשוב לציין. יש ששואלים: אם אדם מסויים עושה דברים לא טובים, לא צריך לדבר על זה? צריך לדעת שיש בזה הלכות ברורות. החפץ חיים מדבר על זה ושם את הגבולות. אם אתה יודע על פלוני שהוא גנב, ואתה יודע שחברך רוצה לעשות איתו עסקה, הדין מאוד ברור: אתה חייב לספר לחברך שאותו פלוני גנב, להזהיר אותו (הוא צריך לקבל זאת כספק ולא כדבר ודאי). האם מותר לך גם לספר את זה בציבור? זה ודאי שלא! אין לכך שום היתר.

מי שיש לו תביעה על משהו, שילך לגורמים שמטפלים בזה. יש משטרה, בי"ד, מי שמוסמך לכך. לדבר על זה בציבור אין שום היתר. ואז, גם כשיש משהו לא טוב, גומרים את זה בשקט. לכן ר' גרשון הגדיר את זה כרציחה.

גם אם יש מצב שאין ברירה ויגיעו להחלטה שחייבים לפרסם על אדם מסויים, את זה נשאיר לגדולי ישראל ולפוסקי ישראל. אם יבואו רבנים שאנחנו סומכים עליהם ועל הפסיקות שלהם בדרך כלל, יחתמו מפורשות על אדם מסויים, ויגידו שצריך לנדות אותו וכדו', אנחנו נפעל על פי זה. אבל לנו כציבור אין שום אפשרות להחליט דבר כזה או להתעסק עם דבר כזה. אם רבנים יקחו על זה אחריות על הפרסום, זה משהו אחר. אנחנו נעשה רק מה שהם יאמרו בצורה ברורה, לא מעבר לכך.

5. מצד שני, יש כאן אפשרות אחרת. יכול להיות שכן היו דברים חמורים. זה דבר עצוב מאוד. ראשית צריך לדעת, יש חטאים שבין אדם לקונו, וזה לא התפקיד שלנו ל'הזדעזע' מזה. ר' אהרון לייב זצ"ל, כשהיו באים אליו עם סיפורים של חטאים חמורים, הוא לא היה מתרגש מזה. 'ניאוף', הוא היה אומר, היה בכל הדורות. ספרי השו"ת מלאים בזה. תמיד היה יצר הרע.

רק שבצד הזה, אם היה, יש הרבה שמזדעזים, איך זה יכול להיות? הרי הוא זה שהיה כותב את הספרים איך לא להיכשל? הוא היה אדם מיוחד, חכם, במרכז הציבור החרדי. איך יכול להיות שהוא נכשל? יש כאלו שהסתירה הזו מפרקת אותם. בעיקר מבוגרים ונערים.

צריך לדעת, שבחז"ל אנחנו רואים תופעות כאלו פעמים רבות. התורה לא מכסה על חטאים של אנשים גדולים. במשנה בסנהדרין [צ. כתוב: "שלשה מלכים וארבעה אין להם חלק לעולם הבא". מי הם היו? ירעבם - כל חכמי ישראל כעש השדה לעומתו. דואג ואחיתופל - רבותיו של דוד. על יוחנן כהן גדול - שמונים שנה היה בתפקידו, וכתוב שאח"כ נהיה צדוקי. לא כתוב איך זה קרה להם, ואנחנו לא יודעים מה הם בדיוק עשו. אבל זה נורא מזעזע. מסתבר שבדורו של יוחנן כהן גדול היה קושי לדור הצעיר. איך זה יכול להיות, הכהן הגדול יצא לתרבות רעה? האנשים המכובדים שבדור יצאו לתרבות רעה?

מה אנחנו צריכים ללמוד מזה?

שיש יצר הרע בעולם! זה האדם. יש בו 'יצר' ואסור לו לזלזל בזה. בכל גיל. התורה נתנה לנו את הדרך איך להיזהר ממנו. בשביל זה יש הלכות ייחוד, הלכות שונות, מוסר. התורה מלמדת אותנו: תדע לך! בכל מצב צריך להיזהר ממנו. הוא יכול להכשיל אותך. הוא יכול להכשיל אנשים טפשים וחכמים, גאונים וצדיקים. זה לא משנה מה הדרגה של האדם. וזה בדיוק הדרך של התורה - ללמד אותנו איך להיזהר ממנו.

6. בנקודה הזו ישנה טענה של חלקים מסויימים בציבור. בציבור הכללי זו התפיסה הרווחת, וגם בחלקים מסויימים בציבור החרדי. הם טוענים: כשאנחנו נפרסם כאלו מקרים, נדבר על זה - זה יגרום לילד שפגעו בו לבוא ולספר. אם לא נדבר על זה - הם לא יספרו. זו טענה שאינה נכונה כלל.

ראשית, הנזק שקורה מסיפורים כאלו הוא גדול מאוד. הרב דסלר מסביר את דברי חז"ל "הרואה סוטה בקלקולה - יזיר עצמו מן היין". הוא שואל: מדוע? הרי דווקא הוא ראה את העונש והביזיון שהיא קיבלה על המעשה הנורא שלה. מדוע הוא צריך להיזהר עכשיו? התשובה היא, שבתת-ההכרה מתגשבת לאדם תפיסה שדבר כזה אפשר לעשות. גם אם במודע הוא מזדעזע מהמעשה השפל, בתת-מודע הוא מבין שאפשר לעשות את זה. עמלק שנכנס לאמבטיה רותחת - מה הוא הרויח, הרי הוא מת? מי ילך ימות כמוהו? הוא הוכיח שאפשר לעשות את זה. מהבחינה הזו, הזכיר ר' גרשון בדבריו, למיחש בעי, אבל אין היתר להתעסק בזה ולפרסם את זה.

שנית, אין בכך שום תועלת לילדים. אדם שפוגע מצליח להפחיד את הילד שלא יגלה את מה שקרה. הוא יכול לאיים עליו שההורים שלו ימותו, אם הוא יגלה להם מה שקרה. שום סיפורים כאלו לא יעזרו במקרה כזה. גם אם הוא ידקלם אותם בע"פ. הדבר היחיד שיכול לעזור זה 'מוגנות'. זו הנקודה שצריך לעסוק בה. לא הסיפורים על זה, ובודאי לא על מישור מסויי, אלא לימוד של הנושא לכשעצמו.

ילד צריך ללמוד, שאם קרה לו משהו לא טוב, אם משהו פגע בו, או מנצל אותו, נפשית או גופנית, הוא חייב ללכת לספר. ללמד בבתי הספר ובמוסדות החינוך, שזה ודאי לא נקרא לשון הרע. לא על זה דברו חכמים. ילד ילמד שיש אנשים שיכולים לעשות דברים מסוכנים (אבל מצד שני גם לא להפחיד מידי, זה יכול להכניס אותם לחרדות). בנושא הזה אנחנו חייבים לעסוק.

העיתונות מקבלת לגיטימציה לעסוק בסיפורים האלו - כאילו כדי לייצר מוגנות. ואת מי שמשתיק אותם - הם מאשימים בחוסר מוגנות. זה לא נכון! צריך לעסוק במוגנות לכשעצמה, אבל אין שום תועלת בסיפורים על אנשים, ופרטים היכן ומה בדיוק הם עשו. זה יוסיף רק ניאוף בציבור.

7. רבים שואלים, האם האם להמשיך לקרוא את הפרטים שלו, האם להחזיק אותם בבית. ראשית, ודאי שהכתיבה שלו והתכנים שלו הם דברים חשובים מאוד. אבל עכשיו, במצב של היום, אי אפשר לתת לילד לקרוא את הפרטים שלו, מסיבה פשוטה: כשילד יחזיק את הספר, ויראה את שמו על הכריכה, הוא מייד ייזכר במעשה הנוראי האחרון שהוא עשה. מבחינה פסכולוגית

זה יכול לעשות נזק גדול. התאבדות - זו אלימות. אלימות מאוד מאוד קשה. אלימות כלפי עצמו. זו אלימות מאוד עמוקה בנפש. זה לא בריא שילדים יגדלו וייזכרו תדיר במעשה הזה. הם הרי יספרו אחד לשני וידברו ביניהם על זה. אולי עוד כמה וכמה שנים יהיה אפשר לדון על זה שוב. כעת צריך להוריד את זה מעל פני השטח.

ה' יעזור שנזכה תמיד לעשות את מה שטוב! ונזכה בביאת גואל צדק, במהרה בימינו. אמן!

נוסח הדברים שפורסמו בשם מרן הגר"ש אדלשטיין שליט"א:

בעקבות הטרגדיה האיומה, שטחנו את השאלה הגדולה "מה אומרים לילדים" לפני ראש הישיבה ר' יהושע אייכנשטיין שליט"א.

ר' יהושע אמר דברים ברורים ששמע היום מר' גרשון ומדיליה, והורה מפורשות לפעול כפי האמור למטה.

לא מיותר להוסיף, שגם ר"ג וגם ר"י יודעים את כל הפרטים שאנחנו יודעים כולל ההקלטה שפורסמה.

וכך אמר:

הבא על אשת איש יש לו חלק לעולם הבא. המלכין פני חבירו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא. גם אם ע"פ דין יש "למיחש מיבעי", אין בכך שום היתר ורמז להיתר לשפוך דם ולרצוח יהודי. פשיטא שזה נקרא שרצחו אותו ופשיטא שאין לרוצח חלק לעולם הבא. ברור לגמרי שהלחץ הגדול שלחצו אותו הביא אותו לידי חולי הנפש והרג את עצמו באונס. זה נקרא רציחה.

עד כאן בשם הרי"ג.